

Özlems tal ved Liberal Alliances landsmøde den 15. april 2023

Mange tak for invitationen, Alex.

Det er en stor ære! Men også noget af en opgave, du har givet mig.

Jeg har tænkt længe over denne tale. Ikke hvordan jeg skulle imponere jer, men hvordan jeg kunne undgå at gøre mine egne venner sure. Ja, det er jo ikke en hemmelighed, at jeg har mine politiske rødder fra venstrefløjen. Jeg har brugt ualmindelig lang tid på at tænke over, hvordan jeg skulle vaccinere mig mod kritik fra dem. Hvordan jeg skulle undgå at blive misforstået og hvordan jeg kunne tage diverse forbehold i min tale, så de ikke mente, at jeg blåstemplede jeres politik. For desværre mener dele af venstrefløjen at en samtale eller blot et møde kan være legitimering.

Derfor har jeg skrevet en tale, som jeg helst ville holde hos venstrefløjspartierne. Men da I er hurtigere og modigere til at invitere mig, for I fornøjelsen af mine guldkorn først.

Jeg ved Joachim B. Olsen kender mig. Vi trænede ovenikøbet sammen i går, men til alle jer der ikke ved hvem jeg er, vil jeg først lige præsentere mig selv. Jeg er tidligere folketingsmedlem for SF, eller rettere sagt Socialistisk Folkeparti. Med ekstra liberalt tryk på socialistisk. Men jeg meldte mig ud af partiet i 2017 og er generalsekretær for Brobyggerne – Center for Dialogkaffe.

Jeg var en af de første kvinder med minoritetsbaggrund, der blev valgt til Folketinget. Mens medierne var mest optaget af min indvandrebaggrund, kan jeg huske min far som ringede til mig efter jeg blev valgt og gentog igen og igen "tænk Özlem, vi gjorde rent og de blev valgt til Folketinget". Jeg kommer fra et arbejderhjem.

Jeg er også initiativtager af dialogkaffe. Til jer der ikke ved, hvad det er, så begyndte det med de otte år jeg sad i Folketinget, hvor jeg modtog jeg hademails og trusler. Det hang sammen med, at jeg var ung, kvinde, havde indvandrebaggrund og muslim. En af mine venner sagde "tænk Özlem, hvis du også var lesbisk 😊"

Frygten lammede mig. Jeg fik hemmelig adresse, skærpede sikkerheden omkring mine børn, parkerede bilen forskellige steder. Angst er meget irrational. Når den har taget fat i en, kan man næsten ikke give slip. Nok derfor kan det tit betale sig at lave politik på frygt. Ja, fred lyder godt, men krig sælger bedst. Derfor vil jeg gerne oprigtigt sige tak til dig Alex for at tale håbet op! Det kræver sin mand at være partileder i en tid, hvor der er gået sport i at tale kriser op.

Nå, tilbage til hademailsne. Jeg vidste ikke, hvordan jeg skulle takle alle de hademails. En dag spurgte jeg min gode ven Jacob Holdt. Ham, kender I sikkert. Han er fotograf og har lavet Amerikanske Billeder og boet med Ku Klux Klan.

"Hvad skal jeg gøre", spurgte jeg ham med al det had, racisme og sexism, der ramte mig.

Hans råd var "gå ud og mød dem".

"Mød dem? De vil slå mig ihjel", var min første kommentar.

"Nej", sagde han. "De vil ikke slå et folketingsmedlem ihjel. Det vil være alt for risikabelt". Det var hans erfaring fra Ku Klux Klan. Jo vigtigere titel man havde, jo flere ressourcer ville politiet bruge på at fange morderen.

"Og *hvis* du bliver slået ihjel, så bliver du martyr. Så det er kun win win situation for dig" grinte han.

Jeg havde ingen intention om at være martyr, men hvad skulle formålet være, spurgte jeg ham. "Så du kan se, hvor meget du selv dæmonisere og hvor meget du har til fælles, med de mennesker, der sender dig hademails", var hans budskab. Jeg dæmoniserede ikke og på det tidspunkt betragtede jeg mig selv som tolerant, rummeligt og respektfuldt menneske. Men min tese var, at grunden til at jeg modtog al det had var fordi, at de mennesker ikke kendte sådan nogle som mig. De var uvidende og uoplyste. Hvis de mødte sådan én som mig, så kunne jeg gøre dem gode igen. Altså jeg ville gerne være frelseren. Og hvem ville ikke være frelseren?

Bagefter kunne jeg skrive en kronik om det til godhedens avis Politiken, så alle andre kunne se, hvor god jeg var, og hvor dumme de andre var. Men sådan gik det ikke. 13 år har jeg invitereret mig selv til dialogkaffe hos de mennesker som sender mig hademails og i al den tid, er jeg blevet opmærksom på mine egne fordomme, generaliseringer og blindevindler. Da jeg tog det personlige ansvar for dialogen, opdagede jeg, hvor stor en del jeg selv var af problemet og derfor kunne også være en del af løsningen. For vi dæmoniserer alle sammen. Vi har alle fordomme. Det er der i sig selv ikke noget odiøst i, men når vi ikke undersøger om vores fordomme har hold i

virkeligheden og kun omgås i vores ekkokamre med mennesker, som ligner os selv, så opstår der fjendebilleder om de andre.

For at strukturere mit dialogarbejde, dannede jeg Foreningen Brobyggerne – Center for Dialogkaffe. Vi har i dag næsten 10.000 medlemmer. Vi er 3.000 medlemmer fra at slå Konservative Folkeparti, som har eksisteret over 100 år og vi er kun 3.5 år gammel. Modsat dem har vi heller ikke rige venner. Men det regner jeg stærk med bliver ændret efter denne tale 😊

Ordet dialogkaffe blev optaget af den danske ordbog den 8. marts 2019. Jeg føler min integrationsproces er fuldendt. Hvor mange af jer har måske produceret et ord til den danske ordbog? Jeg spørger bare 😊

Jeg har skrevet en række bøger om brobygning mellem befolkningsgrupper og efter jeg holdt et Ted Talk i New York, rejste jeg verden rundt for at tale om mit dialogarbejde. Uanset om jeg talte med imamen fra verdens tredje største moske i Indonesien, professoren fra Menneskerettigheds universitetet i Valenzia, NGO'er i Island, fangerne – altså fiskerne i Grønland, feminister i Brasilien, liberalisterne fra Liberal Alliance, havde de alle sammen én ting til fælles. De mente alle sammen at det var, de andre der startede og derfor måtte de andre gøre noget. Listen var lang. Politikerne, medierne, kommunen, naboen eller præsten måtte gøre noget. Få tog det personlige ansvar for dialogen og ville helst visitere kampen for det liberale demokrati til sidemanden. Når jeg spurgte hvorfor? Sagde de fleste, at de ikke mente, at de havde magt til at ændre noget, og betragtede heller sig selv, som en del af problemet. Af samme grund var deres konklusion at de ikke kunne være en del af løsningen.

Jeg kender godt følelsen.

I hele mit liv har jeg jagten magten. Da jeg var sygeplejerske, ville jeg gerne gøre noget ved de lange ventelister i børnepsykiatrien. Og hvis jeg skulle gøre noget, mente jeg at jeg skulle sidde i Dansk Sygepleje Råds bestyrelse. Jeg var deres første bestyrelsesmedlem med minoritetsbaggrund, og når vi sad til en kongres som den her og en talte om mangfoldighed, vendte 200 delegerede og kiggede på mig, fordi jeg var den eneste solbrændte til stede. En lang periode var jeg den brune sygeplejerske, indtil jeg foreslår at formanden for i DSR skulle gå en halv million i løn. Ekstra Bladet dømte mig til at være den røde sygeplejerske men min karriere sluttede brat i DSR. Jeg dannede efterfølgende foreninger for at bestemme noget. Men dem der bestemte noget var i parti politik. Jeg meldte mig ind i SF pga. Villy Søvnald

og meldte mig også ud pga. Villy Søvndal. Men det er en anden tale. Men dem der bestemte noget, sad i Folketinget. Jeg blev valgt i 2007 og sad i Folketinget i 8 år. Men hvis man skulle bestemme noget, skulle man sidde i regering. Ja, vi kan tale længe om, hvordan det gik SF i regering. Det er et trauma i sig selv. Når jeg talte med ministrene, mente selv de, at folketingsmedlemmerne havde mere magt end dem. Men i dag ved jeg, at det hvor man har mest indflydelse, er der hvor man selv står. Man kan gøre en kæmp forskel, hvis man griber muligheden, der hvor man er. Tager det personlige ansvar på sig frem for at se det som en modsætning til fællesskabets ansvar.

Lad mig give jer et eksempel. Jeg glemmer aldrig da jeg blev inviteret til at holde en tale i Anaheim i USA for en række tech-giganter. Der var 60-70 mennesker i rummet og de havde måske tilsammen et par millioner ansatte. En af dem rejste sig op efter mit foredrag og ville stille et spørgsmål.

"Hvad skyldes din succes" spurgte han?

"Mit svar vil skuffe dig" sagde jeg til ham. "Jeg er meget enig med min far i, at den rigtige drøm er dansk og ikke amerikansk" sagde jeg. "For der er få lande i verden, hvor man kan komme fra et arbejderhjem og blive valgt til folketinget. Det skyldes, at det ikke er pengepungen, der afgør om man bliver til noget. Ikke ens forældres sociale baggrund, der definerer ens skæbne. Danmark er mulighedernes land, fordi fællesskabet griber det enkelte menneske. Min succes hedder velfærdssamfundet" sluttede jeg. Jeg sværger vennerne fra venstrefløjen havde været stolt af min ølkassetale 😊

Manden rejste sig op igen og sagde

"Jeg har læst på din baggrund. Din forældre er immigranter fra Tyrkiet og er ufaglærte. Du får en sygeplejeuddannelse, bliver den første farvede kvinde i en fagforening. Den første farvede kvinde i Folketinget. Du er den anden dansker, som holder en Ted Talk på den store scene i New York. Du undervurderer altså dit personlige ansvar. Du må også have gjort noget selv" sluttede han.

Hans kommentar nagede mig i lang tid. For han havde jo ret og det havde jeg også. Men hvorfor kunne de to sandheder ikke være i samme sætning? Hvorfor blev mit svar så unuanceret?

Lad mig fortsætte med det jeg startede med. Grunden til, at jeg svarede som jeg gjorde, handlede om min rødder i venstrefløjen. Jeg var skolet i, at der var en modsætningsforhold mellem det personlige ansvar og fællesskabets

ansvar. Men det er jo en gang vrøvl! Og nu håber jeg vennerne lytter godt med. Nej, jeg mener ikke kun Pelle Dragsted, men også dig Ole Birk 😊

Kampagnen du #DuKanGodt rørte mig dybt. Jeg så dig Alex i video, hvor du taler det enkelte menneske op og sætter fokus det personlige ansvar på en utrolig sympatisk måde. Den kampagne rørte dybt. Super godt, skrev jeg på twitter og så var fanden løs i Laksegade.

Nogle af reaktionerne var forudsigelige. De fleste kom fra venstrefløjen. Mange opfattede kampagnen fundamentalt anderledes end mig. Der var selvfølgelig de sædvanlige reaktioner, hvor folk var "skuffede" over mig, fordi jeg ikke mente det samme som dem. Men det mest interessante var, at nogle mente, at LA udstillede personer, der ikke kan, "som dovne". Der må jeg indrømme, at nogle gange kammer I også selv over.

Andre mente, at det var "privilegieblindhed at tale ned til syge mennesker" på den her måde. En partiformand gik så langt at hun skrev, at syge mennesker har "ingen ressourcer".

"Neoliberal" råbte andre, mens en prominent folketingskandidat fra et venstrefløjsparti skrev "Koster din sklerose-medicin 140.000 kr.? – Du kan godt, champ!" Det personen ikke vidste var, at vi har et særligt tilskudssystem i Danmark der gør, at hvis man ikke har råd eller hvis medicinudgiften er alt for høje, kan man få tilskud. Og I øvrigt handlede kampagnen ikke om at afskaffe medicintilskudsordningen.

Mit ærinde med denne tale er ikke at påpege stråmændene.

Jeg vil hverken heller ej forsvarer Liberal Alliancens politik eller skyde jer alle mulige intentioner i skoene om kampagnen. Jeg vil heller ikke tale for vegne af alle udsatte borgere, men alene fortælle, hvordan jeg som mønsterbryder opfattede budskabet.

Jeg kommer fra bunden af samfundet, hvor begge mine forældre var ufaglærte og til tider arbejdsløse, syge og på offentlig ydelse. Jeg kan tydeligt huske, at vi bad under Ramadanen for at det ville sne, fordi min far var snerydder 😊 Jeg kan også huske, at han på et tidspunkt fik lavet en aftale med en fabrik, at vi skulle klippe en lille dut af fra plastikdimser, som man brugte til nogle maskiner. Pr dut fik vi 1,20 øre. Mens vennerne hang ud på Enghavepark i weekenderne, sad jeg der hjemme med familien og klippede 2000 dutter af.

Min far har lært at skrive og læse i militæret og har en barndom som minder om Godhavsdrengenes.

Min mor har gået til og med tre klasse, men har altid drømt om at være skolelærer. Hun har gjort rent næsten hele sit arbejdsliv indtil hendes diagnoseliste blev længere end hendes cv.

Men jeg er vokset op med mantraet om, at man kan godt, hvis man gøre sig umage for at yde sit bedste.

Vi boede på Vesterbro. Det var før byfornyelsen kom og der var bad i lejlighederne. Der boede utrolig mange udsatte borgere i bydelen og det var dengang hvor en kop kaffe ikke kostede 50 kr. på Halmtorvet. Jeg bevægede mig sjældent ud af Vesterbro i min barndom og ungdom. Jeg gik på Ny Carlsberg Vejens Skole på Enghave, senere på Rysensteens Gymnasium på Halmtorvet, arbejdede i Føtex på Vesterbrogade og stod i smør køen foran Aldi i Kødbyen. Min forældre har aldrig læst bøger op for mig. Min mor gik meget op i tilbudsaviser til gengæld. Det er rigtigt. Min mor holdt altid øje med om der var tilbud på smør. Altså rigtigt smør – Lurpak.

"Hvis du køber 10 pakker, far køber 10 pakker, storebror køber 10 pakker, jeg køber 10 pakker og lillebror køber 10 pakker, så har jeg sparet 46 kr." sagde hun med julelys i øjnene. Så vi blev beordret til at mødes foran Aldi. Forestil jer, hvordan hun har det i dag, hvor Aldi lukker og en pak smør koster det hvide ud af øjnene. Min traumer fra smørkøen har gjort, at jeg har NEJ TAK til reklamer på min postkasse.

Langt de fleste af dem jeg gik i folkeskole med, havde forældre som var arbejdsløse, på kontakthjælp og førtidspension eller drømte om at være det, så de kunne slippe fra kommunens evige sanktioner. Jeg sværger vi holdt øje med, hvem der fik førtidspension.

"Har du hørt, at Annes mor har fået førtidspension?"

"Walla de giver det kun til danskerne" sagde vi til hinanden.

Vi børn vidste godt, at livet ikke ville belønne os med studenterhuer, akademiske titler eller direktørstillinger. Udsigten til at vi kunne ende som rengøringsfolk, taxachauffører og pizzamand var stor.

Det blev heller ikke bedre af, at vi havde en tysklærer der sagde "det er utroligt at se, hvor meget I kæmper, når man ved at I aldrig bliver til noget".

Det gjorde ondt. Ondt, fordi vi var smertefuldt bevidst om ordet social arv. Kluge mennesker lavede forskellige undersøgelser der viste, at æblet ikke faldt langt fra stammen. Budskabet blev genfortalte af mange voksne omkring os til os. Ellers udstrålede de det med stakkels-dig blik. Nogle af os var offer.

En af mine skolevenner endte jeg med at møde som sygeplejerske i psykiatrien. Personen var blevet voldsomt seksuelt misbrugt i al den tid jeg havde gået i skole med hende.

Men glemmer heller aldrig min fysiklærer fra min folkeskoletid, der havde de største drømme for os. Trods for, at vi næsten brændte fysiklokalet ned, sagde han altid med stor begejstring i stemmen "Kan du ikke se det? Der er en atomfysiker gemt i dig"

Efter timen genfortalte vi det til hinanden.

"Jesper siger at jeg bliver atomfysiker"

"Walla det er løgn, han sagde det samme til mig"

Vi vidste godt, at han løj, men hold da op, hvor det smagte godt! Det gjorde det, fordi når man kommer fra bunden af samfundet, har man brug for nogle voksne omkring sig, der kan drømme for dig. Tale dig op. Fortælle dig, at du kan meget mere end hvad andre fortæller dig. Fortælle, at du er mere end et tal på en graf. Mere end dine forældres skæbne. Mere end dine egne negative tanker om dig selv. Du kan godt.

Der er noget vrøvl at sige, at syge ikke har ressourcer. Alle mennesker har ressourcer. Selv de mest syge, er andet end deres sygdom. Som Grundtvig sagde, skal vi se mennesket først. Mennesket kan meget mere end den selv tror på. Jeg var i Trieste i Norditalien som psykiatriordfører. I Trieste er udgangspunktet at alle borgere har noget at bidrage med. Det betyder at psykisk syge også dem med de alvorligste diagnoser har et arbejde. Nogen har ressourcer til 10 minutters arbejde om dagen, mens andre arbejder i flere timer. Hvorfor? spurgte jeg overlægen. Hans svar var "Alle skal have noget at stå op til."

Betyder det, at hvis man bare tager sig sammen, så kan man ende som atomfysiker, som barn af ufaglærte forældre?

Ja! Selvfølgelig. Men det enkelte menneske kan kun lykkes, når både fællesskabet og det enkelte menneske tager ansvaret på sig. Jeg har aldrig forstået den falske modsætning mellem fællesskabet og individets ansvar.

I Underdanmark har jeg set mange individer, som har haft utallige kontaktpersoner, behandlere, støtteforanstaltninger, opbakning, tilbud og som alligevel ikke har formået at bryde mønstrene. Men jeg har også set syge mennesker, som har knoklet og alligevel er blevet mødt med et fællesskab, der ikke ville hjælpe dem op.

Mennesker, der sætter falske modsætninger op mellem det personlige ansvar og fællesskabets ansvar, er efter min mening længst fra det såkaldte Underdanmarks virkelighed. Livet er ikke sort hvid. Velfærdssamfundet er intet værd, hvis det enkelte menneske ikke tager et personligt ansvar på sig. Det kan være socialrådgiveren, der trods rigide regler og siloer, kreativt og med oprigtig nysgerrighed prøver at række hånden ud til den udsatte borger. Men hendes hjælp har ingen effekt, hvis Brian eller Muhammed, ikke tager deres del af ansvaret og gør sig umage for at gribe hånden, selvom det er svært, hårdt, smertefulgt og angstfremkaldende.

Det har altid provokeret mig gevaldigt som mønsterbryder, når fagpersoner har fralagt deres ansvar ved at gemme sig bag systemet. Hvor mange gange har jeg ikke hørt nogen sige "sådan er systemet" Men kære ven. Du ER systemet. Du er tandhjulene i velfærdssamfundets maskinrum. Du må aldrig undervurdere din egen indsats! Du kan godt!

Jeg er mønsterbryder. Ikke fordi jeg er har en IQ som er højere end gennemsnittet. Eller fordi jeg er båret igennem af fællesskabet, da jeg startede min rejse fra bunden til toppen. Modsat mange andre skammer jeg mig ikke over at være en del af eliten. For mig er elite ikke et skældsord. Jeg har knoklet hele mit liv for at have et liv, som var bedre end mine forældres. Det kan man også se på min krop, pengepung og livsmuligheder. Jeg nægter at skamme mig over, at jeg har gjort mig umage og har taget turen fra bunden.

Ja, jeg fik hjælp af velfærdssamfundet, men jeg knoklede også selv. Og de gange hvor min indsats ikke var tilstrækkelig, tog systemet over og omvendt.

På min vej er jeg blevet hjulpet af ildsjæle, der har taget et personligt ansvar på deres skuldre, og som har rakt mig deres hånd og inviteret mig ind i de demokratiske fællesskaber. De har brugt tid på at argumentere og tale med mig. De mennesker har formet mig som demokrat og som brobygger. Havde det ikke været for ildsjæle, for fyrtårne og for velfærdssamfundets sikkerhedsnet, var jeg aldrig nået så langt, som jeg er. Jeg er ikke blevet opgivet! Det er muligt at rykke mennesker. Derfor er mit råd til mønsterbrydere: Lyt til dem, der taler dig op og til dem der taler dig ned. For du kan meget mere end du tror.

At tale det enkelte menneske op betyder ikke, at man taler fællesskabet ned. De er hinandens forudsætninger, ikke modsætninger.

Alt det, jeg laver i dag med brobygningen, har det personlige ansvar som omdrejningspunktet. Ikke fordi Folketinget, kommunen, medierne eller skolen ikke har et ansvar. Men ingen af de institutioner kan fungere, hvis det enkelte menneske ikke tager ansvaret på sig.

Men desværre er en af ulemperne ved velfærdssamfundet, at man kan udlicitere ansvaret til andre. Også selvom det ikke altid er den bedste løsning. Er din far ensom, kan du ringe til kommunen og bede om besøgsven, selvom det er dig han savner. Fælder din nabo dine træer, kan du ringe til politiet, frem for at invitere ham til kaffe. Trænger din ven til en seriøs pause fra de sociale medier, kan du slippe for den ubehagelige snak ved blot at melde ham til Facebook.

Der er mange gode ting at sige om velfærdssamfundet. Det kan vi nok godt blive enige om, også selvom jeg som tidligere medlem af et venstrefløjsparti måske kan finde på lidt flere gode ting at sige om velfærdssamfundet, end I kan 😊 Men det, at vi lever i et velfærdssamfund, kan nogle gange også være med til at passivisere os som demokratiske borgere. Vi er vokset op med en tanke om, at alt kan fikses af andre.

Men kære venner: det personlige ansvar for samtalen kan ikke udliciteres til andre. Vi skal have mod til selv at tage ansvaret på os, ellers vil fællesskabet ikke fungere.

Tusind tak for muligheden for at tale til jeres landsmøde. Håber I får en fantastisk dag.

Jeg vil gerne slutte af med at bede jer om at tage jeres mobiltelefoner frem. I skal skrive "Ansvar" i en sms og sende den til 1217. Tak..